

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

lipiec-sierpień-wrzesień

Nr 44/2
(3/2018)

WYDZIAŁ ZAMIEJSKOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikolaï Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podlesny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZEPURKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIKŁA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JULDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOGLU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walentyn GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 | e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Ksiądz dr Marek Kozera

Spis treści

Artykuły

LESZEK CŹWIKŁA *Respublica bene ordinata*”. Udział elit prawosławnych w życiu politycznym w Rzeczypospolitej w XV – XVIII w. (część I) | 21

FILIP CIEPŁY *Normatywna koherencja prawa i moralności* | 38

DOMINIK TYRAWA *Omnibus bonis expedit salvam esse rem publicam. Uwagi na tle modelu bezpieczeństwa w polskiej Konstytucji* | 50

KONRAD DYDA *Urząd proboszcza i wikariusza w kodyfikacjach prawa Kościoła łacińskiego* | 60

ADRIAN ROMKOWSKI *Artykuł 256 § 1 kk w świetle wyrażonej w art. 42 ust. 1 Konstytucji zasady nullum crimen sine lege (certa)* | 72

JERZY NIKOŁAJEW *Kodeksowe uprawnienia skazanych i tymczasowo aresztowanych wynikające z realizacji wolności sumienia i religii. Norma prawna a praktyka* | 96

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Badawcza weryfikacja przestrzegania zasad prowadzenia oględzin w sprawach o zabójstwa w Polsce* | 121

MAŁGORZATA SZYDŁO-KALINKA *Nadzór kuratora sądowego jako jedno z możliwych zarządzeń sądu opiekuńczego* | 131

PAULINA LEDWOŃ *Problemy interpretacyjne związane z procesem powstania odrębnej własności lokalu z mocy prawa* | 148

MATEUSZ ANIOŁ *Interpretacja sprawiedliwości jako konfliktu* | 157

ANNA MARIA BARAŃSKA *Cesja umowy w prawie włoskim* | 166

ŁUKASZ CHYLA *Prawne aspekty klonowania ludzi w perspektywie regulacji międzynarodowych* | 177

ALEKSANDRA RUDKOWSKA, PATRYCJA FIGUŁA *Rola sędziego w kształtowaniu polubownych metod rozwiązywania sporów w świetle przepisów kodeksu postępowania cywilnego* | 196

ANNA MOSKAL *Analiza krytyczna rozszerzania zakresu podmiotowego i przedmiotowego klauzuli sumienia po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 października 2015* | 212

PIOTR ARTUR OLECHOWSKI *Uwagi na temat Wojewódzkich Komisji do spraw orzekania o Zdarzeniach Medycznych w kontekście metod ADR* | 228

BARTŁOMIEJ ORAWIEC *Jakie wzory są chronione przez zarejestrowane wzory wspólnotowe w postaci obrazów przygotowanych przy wykorzystaniu programu komputerowego Computer Assisted Design (CAD)?* | 239

MAGDALENA STOPIAK *Nowe technologie a walka z oszustwami VAT* | 249

EWA KRUK *Kwestia dobrowolnego poddania się karze a niestawiennictwo oskarżyciela publicznego na rozprawę w trybie art. 46 § 2 k.p.k.* | 261

DAMIAN GIL *Nemo se ipse accusare tenetur a obecna sytuacja oskarżonego* | 271

AGNIESZKA KRAKEM *Uwalnianie nanoodpadów do środowiska – ryzyko, zagrożenia i aspekty prawne* | 285

PAULINA KOWALSKA *Błędne pouczenie sądu o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia a brak tej informacji* | 303

IWO JAROSZ *Krytyka instytucji kapitału zakładowego a Projekt Societas Unius Personae* | 316

JAKUB NIEMIEC *Uwagi na temat ładu korporacyjnego w Chińskiej Republice Ludowej* | 333

TOMASZ GUZIK *Zastosowania modelu homo oeconomicus w analizie ekonomicznej ugody administracyjnej (art. 114 k.p.a.)* | 348

WALDEMAR ZADWORNY, STANISŁAW GEMRA *Ocena jakości usług w transporcie zbiorowym na przykładzie Miejskiego Zakładu Komunikacji Spółka z o.o. w Jarosławiu* | 366

Glosa

GRZEGORZ WOLAK *Samodzielność tytułu do dziedziczenia z ustawy przez dalszych następnych a odrzucenie spadku. Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2016 r., II CSK 529/15* | 380

Recenzja

ARTUR LIS *Pavel Otmar Krafl, Polské provinciální synody 13.-15. století* | 397

Contents

Articles

LESZEK ÓWIKŁA *Respublica bene ordinata. Participation of Orthodox Elite in political life in the 15th and 18th century Republic. (part I)* | 21

FILIP CIEPŁY *Normative Coherence of Law and Morality* | 38

DOMINIK TYRAWA *Omnibus bonis expedit salvam esse rem publicam. Comments on the background of the security model in the Polish Constitution* | 50

KONRAD DYDA *The ecclesiastical office of parish priest and vicar in codifications of latin Church* | 60

ADRIAN ROMKOWSKI *Article 256 § 1 of Polish criminal code in the perspective of constitutional principle nullum crimen sine lege (certa) in article 42.1 of the Constitution* | 72

JERZY NIKOŁAJEW *Codex rights of convicts and detainees resulting from the implementation of freedom of conscience and religion. Legal norm and practice* | 96

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Studies vetting the observance of rules for conducting forensic evidence by inspection in killing cases in Poland* | 121

MAŁGORZATA SZYDŁO-KALINKA *Supervision of a probation officer as one of the possible orders of the guardianship court* | 131

PAULINA LEDWOŃ *Interpretation problems related to the issue of the creation of a separate ownership of premises by virtue of law* | 148

MATEUSZ ANIOŁ *Interpretation of Justice as a Conflict* | 157

ANNA MARIA BARAŃSKA *Assignment of contract rights in Italian law* | 166

ŁUKASZ CHYLA *Legal aspects of human cloning under international regulations* | 177

ALEKSANDRA RUDKOWSKA, PATRYCJA FIGUŁA *Role of the judge in the forming of amicable methods of solving disputes in the light of provisions of the Code of Civil Procedure* | 196

ANNA MOSKAL *Critical analysis of the extension of subjective scope of conscience clause after the verdict of the Constitutional Tribunal from 7th October 2015* | 212

PIOTR ARTUR OLECHOWSKI *Comments on the Provincial Commission for the adjudication of Medical Events in the context of ADR methods* | 228

BARTŁOMIEJ ORAWIEC *What is the design protected by a CAD rendered Registered Community Design?* | 239

MAGDALENA STOPIAK *New technologies and the fight against VAT fraud* | 249

EWA KRUK *The issue of voluntary submission to penalty and non-appearance of the public prosecutor in the trial pursuant to Art. 46 § 2 of the Code of Criminal Procedure* | 261

DAMIAN GIL *Nemo se ipse accusare tenetur and the current situation of the accused* | 271

AGNIESZKA KRAMEK *Releasing nanowaste to the environment - risks, threats and legal aspects* | 295

PAULINA KOWALSKA *Erroneous court instruction on admissibility, date and manner of lodging an appeal and lack of this information* | 303

IWO JAROSZ *Critical approaches to share capital and the draft Societas Unius Personae Regulations* | 316

JAKUB NIEMIEC *Remarks on corporate governance in People's Republic of China* | 333

TOMASZ GUZIK *Applications of homo oeconomicus concept in economic analysis of Polish administrative agreement* | 348

WALDEMAR ZADWORNY, STANISŁAW GEMRA *Evaluation of public transport service quality based on Municipal Transport Company "Private Limited Company in Jarosław"* | 366

Gloss

GRZEGORZ WOLAK *Independence of the statutory inheritance right by remoter descendants and rejection of inheritance. Gloss to the decision of the Supreme Court of 15 June 2016, II CSK 529/15* | 380

Review

ARTUR LIS *Pavel Otmar Krafl, Polské provinciální synody 13.-15. století* | 397

Dominik Tyrawa

Omnibus bonis expedit salvam esse rem publicam¹. Uwagi na tle modelu bezpieczeństwa w polskiej Konstytucji

Omnibus bonis expedit salvam esse rem publicam. Comments on the background of the security model in the Polish Constitution

I. Wprowadzenie

Bezpieczeństwo, jedna z pierwotnych potrzeb psychologicznych człowieka, obecnie stała się nie tylko wdzięcznym tematem badawczym, ale też swoistą modą naukową. W społeczeństwach rozwiniętych potrzeba bezpieczeństwa, a dokładniej nie potrzeba, czyli coś co jest pożądane i poszukiwane, a stan rzeczywistości, obecnie jest czymś oczywistym, wedle powszechnego myślenia, czymś danym na zawsze i bezwarunkowo.

Taki sposób myślenia może być brutalnie zweryfikowany, gdyż wystarczy że pojawi się jakaś anomalia i dotychczasowe myślenie staje się tylko i wyłącznie przeszłością, a teraźniejszość brutalnie weryfikuje sposób postrzegania rzeczywistości. Wystarczy wskazać choćby kasus wschodniej Ukrainy, gdzie wojna domowa w brutalny sposób zweryfikowała nie tylko postrzeganie bezpieczeństwa, ale stworzyła wiele pytań o stałość bezpieczeństwa jako takiego, ze szczególnym uwzględnieniem poszczególnych bezpieczeństwa rodzajowych, jak choćby bezpieczeństwo państwa, bezpieczeństwo publiczne, bezpieczeństwo polityczne, bezpieczeństwo ekonomiczne, bezpieczeństwo socjalne, bezpieczeństwo militarne czy bezpieczeństwo energetyczne.

---

¹ Paremia łacińska: Dla wszystkich prawych obywateli korzystne jest bezpieczeństwo państwa.

Przykłady, gdzie stan bezpieczeństwa jest brutalnie konfrontowany z rzeczywistością czasu i miejsca można mnożyć. Czasami jedno wydarzenie, kilka tysięcy kilometrów od miejsca, w którym się znajdujemy, może spowodować potężne konsekwencje w innych, oddalonych od tego miejsca lokalizacjach. Żadne symulacje, plany, programy czy strategie nie są w stanie uchwycić istoty wszystkich konsekwencji, które mogą być powiązane z takim zdarzeniem.

Jak już zostało wspomniane, zwiększone badania w zakresie bezpieczeństwa są obecnie swoistą modą naukową. Jak słusznie zauważa w pierwszych akapitach swojej książki E.A. Kołodziej, półki biblioteczne w każdym mieście czy college'u zawalone są książkami o bezpieczeństwie². Mimo tego odmiennianie tego pojęcia przez przypadki szczególne, analizowanie wszelkich zagrożeń z tym związanych, poszukiwanie odpowiedzi o właściwość czy efektywność poszczególnych rozwiązań to nie tylko konieczność, ale też swoiste zobowiązanie.

Bezpieczeństwo formułowane w sposób ogólny, jak i poszczególne bezpieczeństwa rodzajowe, wymagają nie tylko ogólnej prezentacji czy badań, ale także szczegółowych analiz, zawsze w kontekście potrzeb człowieka. Bez realizacji potrzeby bezpieczeństwa, człowiek, jego zdrowie i życie, godność mogą być zagrożone, nie tylko wprost, ale także pośrednio.

To krótkie opracowanie nie powstałoby, gdyby nie osoba księdza doktora Marka Kozery, któremu opracowanie to chcę dedykować. Ksiądz doktor, zarówno jako wytrawny badacz, jak i ceniony dydaktyk, porusza się w obszarach badawczych, w którym ja jako Autor nie koniecznie się odnajduję. Dlatego też chcę dedykować to opracowanie, które ma ogólny walor poznawczy, niemniej uniwersalizm poruszanych problemów pozwala żywić nadzieję łaskawego odbioru tego opracowania.

II. Pojęcie bezpieczeństwa

Zarówno polskie akty normatywne, jak i akty prawa międzynarodowego w częsty sposób odwołują się do pojęcia „bezpieczeństwa”. Jednak dokładna analiza tychże odniesień powoduje, że badacz podejmujący ten temat, po dogłębnej analizie tej problematyki może odczuwać daleko posunięty niedosyt. Wszak powszechnym jest używanie pojęcia bezpieczeństwa jako takiego, bez definiowania go, niemalże uznając, że mamy do czynienia z pewną oczywistością, pojęciem powszechnie znanym, akceptowanym, definiowanym w sposób jednoznaczny.

---

² E.A. Kołodziej, *Security and International Relations*, Cambridge 2005, s. 5.

Pojęcie bezpieczeństwa każdorazowo winno być powiązane z człowiekiem, odnoszone do niego, jego potrzeb, pragnień, możliwości itp. Jak najbardziej słusznym jest pogląd, wedle którego abstrakcyjna budowa bezpieczeństwa, która nie ma odniesienia do ludzi, jest nic nie warta³.

Aby właściwie dookreślić czym jest bezpieczeństwo koniecznym jest nawiązanie do psychologii, do tzw. teorii realizacji A. Masłowa. Autor ten opisał potrzeby ludzkie poprzez tzw. piramidę. U jej podstaw leżą potrzeby fizjologiczne, to jest: potrzeba pożywienia, mieszkania, odzieży czy prokreacji. Charakter tych potrzeb powoduje, że mają one najsilniejsze oddziaływanie, człowiek w pierwszej kolejności dąży do ich zaspokojenia. Potrafią one zdominować człowieka, co może prowadzić np. do sytuacji, w której człowiek dążąc do ich zaspokojenia, naraża inne potrzeby na szwank, np. bezpieczeństwo, szacunek, uznanie. U człowieka, który nie zaspokoił potrzeb pierwotnych, wszystkie inne potrzeby przestają istnieć lub zostają zepchnięte na dalszy plan. Przykładem w tym zakresie niech będzie głód, który dominując nad człowiekiem wypiera z jego świadomości inne potrzeby⁴.

Dopiero po zaspokojeniu potrzeb pierwotnych, u człowieka pojawiają się inne potrzeby, do których zaspokojenia będzie dążył. Masłow tworząc ich hierarchię, wskazał najpierw potrzebę bezpieczeństwa, następnie potrzebę przynależności i miłości, potrzebę szacunku oraz na koniec potrzebę samorealizacji⁵.

Potrzeba bezpieczeństwa wyraża się w poszukiwaniu właśnie bezpieczeństwa i stałości. W jej zakresie można wyróżnić dążenie do zależności, poszukiwania protekcji, unikania sytuacji o niejasnym charakterze, unikania chaosu, dążenia do ładu, porządku i praworządności⁶. Masłow potrzebę tę analizował szczególnie w kontekście dzieci i neurotyków, ponieważ to u takich osób potrzeba ta występuje najwyraźniej⁷.

Wydaje się, że potrzeba ta w dzisiejszych czasach jest pomijana czy traktowana jako coś oczywistego. W społeczeństwach rozwiniętych, gdzie życie ludzkie ma charakter stabilny, gdzie potrzeby fizjologiczne zaspokajają się w bezproblemowy, łatwy i przyjemny sposób, gdzie mamy do czynienia ze społecznym naciśnięciem na „ja” i potrzeby psychiczne, rola bezpieczeństwa jest marginalizowana. Dopiero, w sytuacji zagrożeń, gdy następują realne zagrożenia prawa, porządku

³ J. Boć, *Konstytucja a prawo administracyjne*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2011, nr 2, s. 66.

⁴ A. Masłow, *Motywacja i osobowość*, Warszawa 2009, s. 63-65.

⁵ *Ibidem*, s. 65-71.

⁶ *Ibidem*, s. 65-68.

⁷ A. Wiśniewski, D. Sleszyński, *Koncepcja hierarchicznej struktury potrzeb w teorii Abrahama H. Masłowa*, „*Studia Philosophiae Christianae*” 1976, nr 12, s. 196.

czy władzy⁸, następuje powrót do potrzeby bezpieczeństwa i traktowanie jej nie jako czegoś oczywistego, tylko pożądanego. Zagrożenie potrzeby bezpieczeństwa jest prostą drogą do zagrożenia innych potrzeb pierwotnych i w przypadku jego zagrożenia może pojawić się np. widmo głodu.

Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa to obecnie podstawa ludzkiej egzystencji⁹, a jego postrzeganie zależy od różnych czynników. Bezpieczeństwo jako takie jest definiowane jako „stan niezagrożenia, spokoju, pewności”¹⁰, „wolność od lęku i niepewności”¹¹ czy też „stan psychiczny lub prawny, w którym jednostka ma poczucie pewności, oparcie w drugiej osobie lub sprawnie działającym systemie prawnym; przeciwieństwo zagrożenia”¹². Wedle innych ujęć jest to „stan, który daje poczucie pewności i gwarancję jego zachowania oraz szansę na doskonalenie. Jedną z podstawowych potrzeb człowieka jest sytuacja odznaczająca się brakiem ryzyka utraty czegoś, co człowiek szczególnie ceni”¹³, „na przykład: zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych”¹⁴.

Próbując dookreślić pojęcie bezpieczeństwa wydaje się koniecznym traktowanie tego pojęcia jako potrzeby pierwotnej, elementarnej i naczelnej. Pierwotność należy rozumieć jako fakt wywodzenia się tego pojęcia z natury ludzkiej, niejako wpisania go w naturę i ściśle skorelowanie z godnością człowieka. Elementarność trzeba powiązać z życiem jednostki i z faktem, że pojęcie to będzie miało charakter podstawowy.

III. Model konstytucyjny bezpieczeństwa w Polsce

Bezpieczeństwo to wartość konstytucyjna, ale też konstytucyjne prawo jednostki. Wyszczególniane jest w wielu aktach konstytucyjnych na świecie. Z jednej strony mamy w tym przypadku pokłosie powielenia rozwiązań z zakresu prawa międzynarodowego, gdzie prawo do bezpieczeństwa jest wyrażane wprost, z drugiej zaś strony mamy do czynienia z regulowaniem tego pojęcia w sposób autonomiczny,

⁸ A. Masłow, *Motywacja i osobowość*, s. 68.

⁹ Zob. W. Gizicki, *Bezpieczeństwo jako proces polityczno-społeczny*, [w:] J. Świtka, M. Kuć, G. Gozdór (red.), *Społeczno-moralna potrzeba bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Lublin 2007, s. 18.

¹⁰ H. Szkiłdź (red.), *Słownik języka polskiego PWN. T. 1: A-K*, Warszawa 1995, s. 139.

¹¹ T. Szubrycht (red.), *Leksykon bezpieczeństwa morskiego*, Gdynia 2008, s. 17.

¹² B. Dunaj (red.), *Słownik współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1996, s. 51.

¹³ J. Borkowski, *Słownik terminów z zakresu psychologii dowodzenia i zarządzania*, Warszawa 2000, s. 17.

¹⁴ J. Kaczmarek, W. Łepkowski, B. Zdrodowski (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2008, s. 14.

uwzględniający specyfikę danego państwa, szczególne problemy polityczne, ekonomiczne czy społeczne. Najważniejszym powodem takich działań jest fakt, że w tym przypadku mamy do czynienia z jedną z podstawowych potrzeb człowieka.

Bezpieczeństwo jako wartość konstytucyjna, ale też prawo podstawowe przysługujące jednostce, zostało wskazane w niektórych konstytucjach państw europejskiej. W tym zakresie można wskazać choćby: Bułgarię, Cypr, Finlandię, Francję, Hiszpanię, Holandię, Maltę, Portugalię, Rumunię, Słowenię, Szwecję czy Węgry.

W Konstytucji RP pojęcie bezpieczeństwa zostało użyte w różnych konfiguracjach. W preambule nie znajdziemy tego pojęcia. Ustrojodawca tworząc podstawowe rozwiązania normatywne, nadając im sens aksjologiczny i programowy, nie zdecydował się wykorzystać tego pojęcia. Mamy w niej tylko i wyłącznie odwołanie do pojęcia wolności, które można i należy jednak powiązać z pojęciem bezpieczeństwa, czy konkretniej z prawem do bezpieczeństwa, ale też z godnością osoby ludzkiej.

Pojęcie bezpieczeństwa zostało uwzględnione w art. 5 Konstytucji RP¹⁵. Przepis ten określa funkcje państwa, czyli kierunki jego działania oraz cele, które państwo winno realizować. Wyszczególnienie tych kierunków i celów w jednym miejscu jest bardzo istotne, ponieważ mamy w tym przypadku do czynienia z konkretnymi kompetencjami i zadaniami organów państwa w ogóle, ze szczególnym uwzględnieniem organów konstytucyjnych, czyli posiadających źródło swojego działania właśnie w ustawie zasadniczej¹⁶.

Opisując wskazane kierunki działania państwa i jego cele, które można określić jako cele najbardziej podstawowe i o najwyższej doniosłości, należy zwrócić uwagę na to, że kluczową funkcją jest strzeżenie niepodległości i nienaruszalności terytorium Rzeczypospolitej. Te dwa wymogi są ze sobą ściśle powiązane. Mamy w tym przypadku do czynienia z przepisem programowym, który wymaga od wszelkich czynników władzy publicznej, aby włączyły się, za pomocą wszystkich posiadanych przez nie kompetencji, we wskazane tam działania¹⁷.

Regulacja konstytucyjna tworzy zasadę, wedle której państwo polskie jest zobligowane do zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom. To zadanie ma polegać na przeciwdziałaniu wszelkim zagrożeniom i zamachom w stosunku do

---

¹⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., nr 8, poz. 483 z późn. zm.), dalej Konstytucja RP.

¹⁶ W. Skrzydło, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Kraków 2002, s. 17-18.

¹⁷ „Analiza przepisów konstytucyjnych prowadzi do wniosku, że zadania różnych organów mogą nakładać się na siebie. Ochrona niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnienie bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic jest konstytucyjnym zadaniem Prezydenta RP, Rady Ministrów oraz wszelkich innych organów władzy publicznej”, zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 czerwca 2008 r., K 52/07, LEX nr 395169.

obywateli, w szczególności działaniom o charakterze bezprawnym. Zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom należy odczytywać w sposób wąski, czyli powinno być odpowiedzią na zagrożenia i zamachy, przy czym działania w tym zakresie mogą mieć zarówno charakter realny, jak i profilaktyczny i odnosić się będą do rzeczywistych, jak i potencjalnych sytuacji. Wskazana klauzula nie pozwala jednak na wprowadzenie ograniczeń praw i wolności oraz nie daje możliwości ochrony człowieka, przed zagrożeniami z jego własnej strony, np. szkodliwymi działaniami w stosunku do własnego zdrowia czy wręcz życia.

Konstytucyjna zasada bezpieczeństwa wyrażona w art. 5 „polega na zapewnieniu bezpieczeństwa obywateli, co powinno przybierać postać m.in. przeciwdziałania, w tym poprzez działania profilaktyczne, rzeczywistym lub potencjalnym, ale realnym, bezprawnym zagrożeniom i zamachom wobec obywateli”¹⁸. W przypadku tej zasady bezpieczeństwo „jest jedną z fundamentalnych potrzeb podmiotu i zarazem jednym z najważniejszych celów jego działania, niezależnie od tego, czy podmiotem tym jest jednostka ludzka, czy państwo”¹⁹. Zasada bezpieczeństwa ma charakter szeroki, obejmując m.in. różne rodzaje bezpieczeństwa²⁰. W sytuacjach kolizyjnych zasada ta przeważa nad interesem indywidualnym jednostki²¹, a bezpieczeństwo jako takie jest jedną z najistotniejszych wartości chronionych konstytucyjnie²².

Bez wątpienia mamy w tym przypadku do czynienia z zobowiązaniem po stronie państwa, aby tak tworzyć system bezpieczeństwa (zarówno system ustrojowy, jak i materialno-proceduralny), aby z jednej strony chronić funkcjonowanie państwa, a z drugiej strony zapewnić jednostce poczucie bezpieczeństwa. Nie jest to jednak zobowiązanie, wedle którego mamy prawo do bezpiecznego państwa²³, dodatkowo jednostka nie może żądać od państwa takiej ochrony, jaką uznaje ona za odpowiednią²⁴. To po stronie państwa jest takie dookreślenie systemu

---

¹⁸ P. Daniluk, *Amnestia i jej konstytucyjne uwarunkowania*, „Przegląd Sejmowy” 2014, nr 3, s. 74.

¹⁹ M. Serowaniec, W. Woch, *Kategoria bezpieczeństwa w ujęciu prawnofilozoficznym*, „Studia Iuridica Toruniensia” 2016, nr 1, s. 162.

²⁰ Por. B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 73.

²¹ Wyrok wojewódzkiego sądu administracyjnego w Olsztynie z dnia 22 grudnia 2016 r., II SA/Ol 1276/16, LEX nr 2189505.

²² Wyrok wojewódzkiego sądu administracyjnego w Olsztynie z dnia 20 grudnia 2016 r., II SA/Ol 1010/16, LEX nr 2189334.

²³ D. Dudek, *Konstytucyjna wolność człowieka a tymczasowe aresztowanie*, Lublin 1999, s. 107.

²⁴ P. Sarnecki, *Normy programowe w Konstytucji i odpowiadające im wolności obywatelskie*, [w:] L. Garlicki, A. Szmyt (red.), *Sześć lat Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Doświadczenia i inspiracje*, Warszawa 2003, s. 254.

bezpieczeństwa, który będzie współgrał z możliwościami działania państwa w tym zakresie.

Pojęcie bezpieczeństwa jest też wykorzystywane w dalszych regulacjach konstytucyjnych. W tym zakresie można wskazać art. 26 Konstytucji, wedle którego Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej służą zapewnieniu bezpieczeństwa i mamy w tym przypadku pogłębienie zasady bezpieczeństwa.

Termin „bezpieczeństwo” jest też wykorzystywany w odniesieniu do: prawa do sądu, gdzie bezpieczeństwo państwa może stanowić podstawę wyłączenia jawności rozprawy²⁵, wolności sumienia i wyznania, gdzie wolność uzewnętrzniania religii może być ograniczona, gdy jest to konieczne do ochrony bezpieczeństwa państwa²⁶, prawa do informacji publicznej, gdzie bezpieczeństwo państwa może stanowić jedną z podstaw ograniczenia tego prawa²⁷ czy też poprzez wyodrębnienie rodzajowe bezpieczeństwa, tj. wskazanie bezpieczeństwa ekologicznego, które władze publiczne prowadząc politykę winny zapewnić, zarówno współczesnemu, jak i przyszłym pokoleniom²⁸. Ponadto bezpieczeństwo użyte zostało w odniesieniu do ochrony konsumentów, użytkowników i najemców²⁹ oraz jako zadanie organów konstytucyjnych, tj. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej³⁰, Rady Bezpieczeństwa Narodowego³¹, Rady Ministrów³², a także w kontekście stanu wyjątkowego³³. Dlatego też można stwierdzić, że pojęcie to ma różne konotacje konstytucyjne³⁴.

Opisując model bezpieczeństwa w Konstytucji RP nie wolno także pominąć dalszych rozdziałów, niż rozdział pierwszy czy drugi, Konstytucji RP, ze szczególnym uwzględnieniem systemu konstytucyjnych organów państwa. Organy te wprost wskazuje Konstytucja. Dodatkowo wyszczególnione są ich kompetencje, które winny mieć charakter rozłączny, czyli nie powinny się krzyżować w ramach działania innych organów, chyba że wyraźnie zostanie wskazana konieczność współdziałania tych podmiotów. Przy czym współdziałanie nie może być swoistym alibi dla braku wyraźnego dookreślenia kto jest za co odpowiedzialny. Jako przykład szczególny w tym zakresie należy wskazać choćby konieczność

²⁵ Art. 45 ust. 2 Konstytucji RP.

²⁶ Art. 53 ust. 5 Konstytucji RP.

²⁷ Art. 61 ust. 3 Konstytucji RP.

²⁸ Art. 74 ust. 1 Konstytucji RP.

²⁹ Art. 76 Konstytucji RP.

³⁰ Art. 126 ust. 2 oraz art. 130 Konstytucji RP.

³¹ Art. 135 Konstytucji RP.

³² Art. 146 ust. 4 pkt 7 i 8 Konstytucji RP.

³³ Art. 230 ust. 1 Konstytucji RP.

³⁴ Zob. w tym zakresie A. Bień-Kacała, *Bezpieczeństwo w Konstytucji RP z 1997 r. – wstępna diagnoza*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2015, nr 2, s. 11 i n.

współdziałania Prezydenta RP z Radą Ministrów w zakresie prowadzenia polityki zagranicznej państwa. Na płaszczyźnie tej regulacji pojawiły się problemy faktyczne w tym zakresie, słynny spór o krzesło w ramach funkcjonowania przedstawicieli państwa polskiego w strukturach Unii Europejskiej. Trybunał Konstytucyjny w tym zakresie, bazując na normie konstytucyjnej, wydał iście salomonowy wyrok (postanowienie), który *de facto* nic nie rozstrzygnął³⁵.

Podsumowując, bezpieczeństwo jest bez wątpienia wartością konstytucyjną, zarówno w innych krajach europejskich, jak i w polskiej ustawie zasadniczej. Zawężając rozważania tylko do polskiego systemu prawnego należy zauważyć, że ustrojodawca wprost uregulował tylko zasadę bezpieczeństwa, jako zobowiązanie państwa polskiego do działań, które będą miały na celu ochronę jednostki, ze szczególnym uwzględnieniem obywatela, przed niebezpieczeństwem.

Zasada ta ma charakter ogólny, to oznacza, że jej konkretyzacja winna nastąpić w ustawach szczególnych. Na szczeblu konstytucyjnym zasada ta jest pogłębieniem zasady niepodległości i nienaruszalności granic. Tylko pełna realizacja zasady niepodległości i nienaruszalności granic pozwala w sposób szczególny zagwarantować inne elementy wyszczególnione w art. 5 Konstytucji RP, m.in. także bezpieczeństwa. Trzeba zauważyć, że wspomniana zasada rodzi zobowiązanie ze strony państwa polskiego do zapewnienia bezpieczeństwa, nie konkretyzując jakie działania mają być podjęte w tym zakresie. To państwo polskie, uwzględniając możliwości administracyjne, finansowe oraz ekonomiczne, realizując cele polityczne i gospodarcze może, poprzez rozwiązania ustrojowo-institutionalne, jak i materialno-proceduralne, w ramach działań szczególnych i ustaw szczególnych, ze szczególnym uwzględnieniem przepisów prawa administracyjnego, konkretyzuje tę zasadę na szczeblu ustawowym i wykonawczym.

IV. Podsumowanie

Dla wszystkich prawych obywateli korzystne jest bezpieczeństwo państwa to łacińska paremia, którą rozpoczęty został ten artykuł. Bezpieczeństwo państwa to niezwykle złożona problematyka, gdzie główną rolę odgrywają właśnie regulacje prawne.

Prawy obywatel, który w sposób w pełni i świadomy realizuje swoje obowiązki w stosunku do państwa, na zasadzie wzajemności ma prawo oczekiwać

---

³⁵ Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 maja 2009 r., Kpt 2/08 (M.P. nr 1747, poz. 478).

właściwych rozwiązań prawnych, które nie tylko gwarantują bezpieczeństwo państwa, a w szczególności sposób przekładają się na bezpieczeństwo osobiste człowieka.

Polski model konstytucyjny bezpieczeństwa ma tylko i wyłącznie charakter ogólny i wprowadzający. Mamy w tym przypadku do czynienia z bardzo ostrożnym sformułowaniem potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa po stronie organów państwa, a nie wyartykułowaniem indywidualnego prawa do bezpieczeństwa. Taki ostrożnie sformułowany model przenosi główny ciężar regulacji na poziom ustawowy.

Bibliografia

Akty normatywne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

Orzecznictwo

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 czerwca 2008 r., K 52/07, LEX nr 395169.
Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 maja 2009 r., Kpt 2/08 (M.P. nr 1747, poz. 478).

Wyrok wojewódzkiego sądu administracyjnego w Olsztynie z dnia 20 grudnia 2016 r., II SA/Ol 1010/16, LEX nr 2189334.

Wyrok wojewódzkiego sądu administracyjnego w Olsztynie z dnia 22 grudnia 2016 r., II SA/Ol 1276/16, LEX nr 2189505.

Literatura

B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012.

A. Bień-Kacała, *Bezpieczeństwo w Konstytucji RP z 1997 r. – wstępna diagnoza*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2015, nr 2.

J. Boć, *Konstytucja a prawo administracyjne*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2011, nr 2.

J. Borkowski, *Słownik terminów z zakresu psychologii dowodzenia i zarządzania*, Warszawa 2000.

P. Daniluk, *Amnestia i jej konstytucyjne uwarunkowania*, „Przegląd Sejmowy” 2014, nr 3.

D. Dudek, *Konstytucyjna wolność człowieka a tymczasowe aresztowanie*, Lublin 1999.

B. Dunaj (red.), *Słownik współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1996.

W. Gizicki, *Bezpieczeństwo jako proces polityczno-społeczny*, [w:] J. Świtka, M. Kuć, G. Gozdór (red.), *Społeczno-moralna potrzeba bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Lublin 2007.

- J. Kaczmarek, W. Łepkowski, B. Zdrodowski (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2008.
- E.A. Kołodziej, *Security and International Relations*, Cambridge 2005.
- A. Maslow, *Motywacja i osobowość*, Warszawa 2009.
- P. Sarnecki, *Normy programowe w Konstytucji i odpowiadające im wolności obywatelskie*, [w:] L. Garlicki, A. Szmyt (red.), *Sześć lat Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Doświadczenia i inspiracje*, Warszawa 2003.
- M. Serowaniec, W. Woch, *Kategoria bezpieczeństwa w ujęciu prawnofilozoficznym*, „*Studia Iuridica Toruniensia*” 2016, nr 1.
- W. Skrzydło, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Kraków 2002.
- H. Szkiłdź (red.), *Słownik języka polskiego PWN. T. 1: A-K*, Warszawa 1995.
- T. Szubrycht (red.), *Leksykon bezpieczeństwa morskiego*, Gdynia 2008.
- A. Wiśniewski, D. Sleszyński, *Koncepcja hierarchicznej struktury potrzeb w teorii Abrahama H. Masłowa*, „*Studia Philosophiae Christianae*” 1976, nr 12.

Streszczenie

W artykule tym, o charakterze wprowadzającym, zaprezentowany został model bezpieczeństwa w polskiej ustawie zasadniczej. Model ten ma charakter ogólny, a jego konkretyzacja następuje na poziomie konstytucyjnym. Model ten współgra z potrzebami psychologicznymi człowieka.

SŁOWA KLUCZOWE: bezpieczeństwo, Konstytucja, model bezpieczeństwa, potrzeby ludzkie

Summary

In this article, the introductory character, introduced in the Polish security model was the basic law. This model is of a general nature, and its instantiation follows a constitutional level. This model matches the psychological needs of man.

KEY WORDS: security, the Constitution, security model, human needs

---

Autor

Dominik Tyrawa – dr, adiunkt w Instytucie Prawa i Ekonomii Wydziału Zamiejscowego Prawa i Nauk o Społeczeństwie w Stalowej Woli Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, autor kilkudziesięciu publikacji z zakresu prawa publicznego.